

5. *Правова доктрина і державність: вектор взаємозв'язку*: монографія / кол. авторів; за заг. ред. Н.М. Оніщенко. Київ: Наукова думка, 2022. 432 с.
6. Подорожна Т. С. Правовий порядок: теоретико-методологічні засади конституціоналізації: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 536 с.
7. Яцкевич І. І. Реалізація соціальних прав людини в умовах формування соціальної держави. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Малиновські читання». м. Острог, 17 листопада 2017 року. 2017. С.93–94.

Дурдас В. В.,
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
начальник служби пожежної безпеки Західного територіального відділу
пожежної безпеки Збройних Сил України, підполковник*

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ СЕКТОРУ ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАКОНОДАВЧА ІНІЦІАТИВА

Сьогодні, коли вже 662 дні триває активна фаза російсько-української війни та понад 10 років ми здійснюємо заходи із відсічі збройної агресії російської федерації, беззаперечно докорінно змінюється та переформатовується світовий порядок забезпечення національної безпеки більшості країн світу. Військові об'єкти сектору оборони України є одним із ключових факторів забезпечення національної безпеки і оборони України, які виконуючи завдання за призначенням забезпечують фронт, створюють умови для безперервного просування наших сил оборони під час проведення бойових дій. І в даному контексті питання організації і забезпечення пожежної безпеки військових об'єктів у глибокому тилу виходять на перший план, адже від успішних дій військових пожежників, до обов'язків яких входить гасіння пожеж на об'єктах

та території сектору оборони, прямо залежить збереження людського життя, військової інфраструктури, озброєння, технічних засобів, ракет та боєприпасів, різноманітного військового майна, що критично необхідно для забезпечення безперервності ведення бойових дій та наближення нашої перемоги.

Провівши аналіз вимог діючого законодавства [6] та враховувавши ряд критеріїв, які характеризують систему управління пожежною охороною в секторі оборони України, можна визначити проблему, на розв'язання якої може бути спрямований проект Концепції розвитку пожежної безпеки Збройних Сил України (далі – Концепція), а у подальшому і державна цільова програма.

На сьогоднішній день, всупереч діючому законодавству України, в Міністерстві оборони України відсутні органи пожежної охорони, а система пожежної безпеки та протипожежного захисту переживають глибоку кризу, яка ще більше загострилась внаслідок активної фази російсько-української війни.

Конституцією України чітко визначено незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, що зобов'язує всі органи державної влади, у тому числі центральні органи виконавчої влади зорієнтувати політику, яку вони формують у напрямку інтеграції в Європейський Союз та країн-членів Північноатлантичного договору (НАТО) [1]. Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Організація діяльності відомчої пожежної охорони України, яка відповідно до діючого законодавства України утворюється в тому числі і в Міністерстві оборони України, головному органі у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізовує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період не визначена жодним відомчим документом Міністерства оборони України, а існуюча організаційна структура

органу управління пожежної безпеки Збройних Сил України “схована” в одному із органів військового управління Збройних Сил України.

Як наслідок, визначена проблема прямо впливає на загальну організацію системи управління обороною країни та потребує особливої уваги з боку керівництва Збройних Сил України, оборонного відомства, Ради національної безпеки і оборони України, відповідного профільного парламентського комітету Верховної Ради України.

Більшість Європейських країн та країн-членів НАТО вже стикались з подібними проблемами державного управління, і як наслідок у них були ініційовані внесення змін в законодавство з питань пожежної безпеки на державному рівні. У всіх європейських країнах та країнах-членах НАТО в їх оборонних організаційних структурах військові пожежники є однією із складових сил оборони, і забезпечують пожежну безпеку як сектору оборони своєї країни так і є силами та засобами, які взаємодіють з Державною пожежною охороною, і займають гідне місце у системі державного управління. Професія військового пожежника є однією із найавторитетнішою у суспільстві кожної країни цивілізованого світу.

Функціонування та діяльність військових пожежників визначена десятками стандартизованих документів НАТО, а також сотнями нормативних актів Міжнародної асоціації пожежно-рятувальних служб (СІІІ). В Україні цим питанням займатись нікому, у зв'язку з відсутністю інституції, яка б здійснювала управління Військовою пожежною охороною України. Сьогодні в системі оборони України про стандартизовані документи за напрямом “пожежна безпека” навіть немає експертних розмов.

Враховуючи особистий досвід, сьогоднішню особливу актуальність питанню надання Україні американських винищувачів четвертого покоління F-16 (General Dynamics F-16 Fighting Falcon) [3], а також для прикладу та порівняння, розглянувши питання організації реагування на інциденти пов'язані

з пожежами на військових аеродромах Великобританії, у всіх країнах-членах НАТО відповідальність за організацію організаційних та технічних заходів пожежної безпеки на військових аеродромах покладено орган управління військовою пожежною охороною, який безпосередньо підпорядкований Міністерству оборони країни, і який здійснює безпосереднє керівництво військовими пожежними службами та військовими пожежними підрозділами. [8, 9] Зазначена інституція (Військова пожежна охорона) відповідає за розроблення та впровадження політики Міністерства оборони у сфері пожежної безпеки в оборонній системі країни та Збройних Силах (Військово-Повітряні Сили, Військово-Морські Сили, Сухопутні війська, інші види, сили та роди військ, тощо) на підставі стандартизованих документів НАТО та міжнародних регуляторів пожежної безпеки.

Помилково вважати, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій, яка є Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в сферах гасіння пожеж, пожежної безпеки, здійснює контроль за виконанням вимог пожежної безпеки та гасіння пожеж на об'єктах сектору оборони України, адже ці функції має здійснювати інституція у складі оборонної системи, тобто Міністерства оборони України, а вона відсутня. [4] ДСНС України, як центральний орган виконавчої влади що забезпечує реалізацію державної політики в сферах гасіння пожеж, пожежної безпеки не приділяє жодної уваги функціонуванню військових пожежників у секторі оборони України, що є однією із причин втрати державного управління у сфері пожежної безпеки в секторі оборони України, що триває декілька десятиліть.

Провівши аналіз системи управління та функціонування Державної пожежної охорони та пожежно-рятувальних служб країн світу, ще раз отримуємо підтвердження, що протягом багатьох років вектор розвитку системи державного управління у сфері пожежної безпеки України був і залишається спрямований на

інтеграцію до системи управління, яка функціонує у російській федерації та колишніх республіках радянського союзу.

Основною причиною цьому є відсутність законодавства України з питань державного управління у сфері пожежної охорони в секторі оборони України, з питань функціонування штатних військових пожежних підрозділів, їх забезпечення та підготовки, відповідно і не визначено чітких функцій, завдань та обов'язків. Як наслідок – відсутність відповідальності та втрачена сфера управління, маніпулювання інформацією та підміна понять, а також відсутність дієвого державного контролю з боку відповідного Центрального органу виконавчої влади (ДСНС України) і одночасно байдужість керівництва оборонного відомства та Збройних Сил України з порушеного питання.

Як приклад, в апараті Міністерства оборони України протягом останніх 17 років відсутній будь-який орган управління чи посадова особа, яка б здійснювала керівництво (управління) відомчою пожежною охороною [5], що в свою чергу не відповідає сучасним вимогам, які прийняті в Європейських країнах та в державах-членах НАТО. Резонансні пожежі в секторі оборони України, людські жертви, багатомільярдні збитки, знищена військова інфраструктура, озброєння, військова техніка та військове майно, зупинення функціонування окремих напрямів забезпечення/логістики, безперервності у процесах щоденної діяльності сил оборони та втрачене управління сферою пожежної безпеки в секторі оборони України і відсутність чітко визначеної відповідальності, у тому числі і персональної є цьому всьому результатом.

Враховуючи зазначене, превентивні заходи, спрямовані на попередження виникнення пожеж на територіях та об'єктах, які підпорядковані та підконтрольні Міністерству оборони України, Збройним Силам України, Державній спеціальній службі транспорту, зменшення негативних наслідків від них та забезпечення передумов для успішної їх локалізації та ліквідації практично не вживаються.

Метою Концепції є удосконалення законодавства України, що діє у сфері пожежної безпеки [2], приведення його до вимог норм міжнародного права, гармонізація його із законодавством країн-членів НАТО, підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері пожежної безпеки у секторі оборони України, забезпечення ефективної, планомірної реалізації закріпленого Конституцією України стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору (НАТО), з урахуванням кращого європейського та світового досвіду, удосконалення механізмів державного управління між відповідними органами сектору безпеки і оборони України, впровадження функціонування Військової пожежної охорони України, як елемент системи забезпечення національної безпеки та оборони України.

Прикладом для нас є Польща. Її модель організації державного управління у сфері пожежної безпеки в системі національної оборони країни, її законодавство та відомчі регламенти з питань організаційних і технічних заходів пожежної безпеки, гармонізація між собою всіх видів пожежної охорони та пожежних підрозділів країни, організаційна структура Військової пожежної охорони, вертикаль управління та відповідальність, а також якісне і ефективне функціонування Національної служби порятунку, де військові вогнеборці Військової пожежної охорони Польщі займають гідне та відповідальне місце у системі державного управління і реагування на кризові ситуації та інші ризики і загрози, які виникають на території Польщі, та ще багато інших критеріїв, які доводять ефективність та високий результат функціонування системи державного управління у сфері пожежної безпеки в секторі оборони та ефективного застосування штатних військових пожежних підрозділів [9, 10].

Також цікавим для досвіду та практичного застосування в українській практиці є моделі державного управління та адміністрування сфери управління пожежною охороною в секторі оборони Великої Британії, США, Канади, Чехії, Словаччини, Іспанії, Австралії.

Керівництво оборонних відомств згаданих країн приділяє велику та особливу увагу питанням забезпечення протипожежного захисту військових об'єктів, навчанню військових пожежників, готовності до реагування на пожежі та рятування людей, озброєння, майна, інфраструктури, пожежній профілактиці, всебічного забезпечення військових пожежників всім необхідним для якісного та ефективного виконання ними завдань за призначенням, ну і звичайно розвитку Військової пожежної охорони, яке супроводжується відповідним фінансовим забезпеченням цих заходів [7]. Прогрес (успіх) та відповідний високий рівень забезпечення пожежної безпеки є результатом якісного та ефективного законодавства цих країн, яке стосується Військової пожежної охорони.

Досвід країн ЄС та НАТО чітко дає зрозуміти, що підтримувати та фінансувати заходи пожежної безпеки в секторі оборони значно вигідніше та стабільніше, а в цілому дешевше для держави, ніж ліквідувати наслідки пожеж в секторі оборони, які завдають збитків та втрат стратегічних масштабів.

Життєво важлива потреба змін (доповнення) до існуючих законодавчих актів (Кодекс цивільного захисту України) або підготовка проекту нового Закону України, що регламентує існування та функціонування окремого виду пожежної охорони – окремої інституції, з делегуванням їй функцій та завдань Державної пожежної охорони на об'єктах сектору оборони України, як це визначено законодавством всіх провідних країн Європейського Союзу та НАТО, під загальною координацією діяльності і функціонування Міністерства оборони України та відповідним профільним контролем з боку центрального органу виконавчої влади що забезпечує реалізацію державної політики в сферах гасіння пожеж, пожежної безпеки.

Додаткове вивчення та використання досвіду країн ЄС та НАТО, з метою приведення моделі управління до відповідних вимог функціонування (синергії) та взаємодії (координації, гармонізації і інтегрування).

Багатомільярдне надходження у вигляді озброєння, військової техніки, сучасних технологій, військового майна та іншої допомоги від Західних партнерів та дружніх країн вже в Україні, і його необхідно захистити, в тому числі і від небезпечних факторів пожежі. Це авторитет оборонного відомства, спроможність постійно та безперервно виконувати свої завдання Збройним Силам України та Державній спеціальній службі транспорту. Це відповідальність України, тобто системи державного управління.

Збереження людського життя і військового потенціалу Збройних Сил України, який є ключовим фактором у створенні передумов до постійного та безперервного забезпечення функціонування Сил оборони України, і є одним із найголовніших завдань, яке сьогодні виконує наша країна, забезпечуючи щоденне просування Сил оборони України та звільнення нашої землі від ворога.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних “Законодавство України”/ ВР України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 06.12.2023)
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-17. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення 06.12.2023)
3. <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230820-vynyshhuvach-f-16-harakterystyky-ozbrojennya-ta-czina/> (дата звернення 06.12.2023)
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року № 1052 “Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій” (зі змінами), URL:https://ips.ligazakon.net/document/KP151052?an=9&ed=2022_09_13 (дата звернення 06.12.2023)

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 671 “Про затвердження Положення про Міністерство оборони України” (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 730), URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 06.12.2023)

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106 “Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм”, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення 06.12.2023)

7. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1125341/20221209-DSA02_DFSR_Aerodrome_Rescue_Firefighting_Regulations-V3.0.pdf, https://www.faa.gov/airports/airport_safety/aircraft_rescue_fire_fighting (дата звернення 06.12.2023)

8. Міністерство національної оборони Республіки Польща, Офіційний сайт, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa> (дата звернення 06.12.2023)

9. Військова інспекція пожежної охорони Міністерства національної оборони Республіки Польща, Офіційний сайт, URL:<https://iwop.wp.mil.pl/pl/> (дата звернення 06.12.2023)

10. Вільчинська М. Військова пожежна охорона в системі протипожежної охорони Міністерства національної оборони та системі протипожежної охорони країни. Варшава, Оборонні знання, с. 62-84, 2015, URL:<http://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-40fc2911-9ef7-4cda-8aca-97fbf86846b1>(дата звернення 06.12.2023)

Пірко А.М.,
аспірант спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
Науковий керівник: Кронівець Т.М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ В УКРАЇНІ – НЕВІДКЛАДНА ВИМОГА ВОЄННОГО ЧАСУ

Україна має тисячолітню історію державотворення та ще з часів Київської Русі мала військовий суд, який зосереджувався у Великого князя. Саме наша держава зупинила Золоту орду від завоювання Європи і як наслідок на століття втратила свою державність. За часів Речі Посполитої запорозькому козацтву за вірну й хоробру лицарську службу, якою запорозькі козаки знищили сильні варварські війська в нагороду було даровано привілеї власного судочинства...» [1, Т. 2. С. 76] .

З часів Козацької держави Україна не мала власних державних інституцій, зокрема, судів, попри певні спроби їх відновлення в часи Української народної республіки лише з проголошенням незалежності в 1991 році наша держава отримала радянські органи влади, в т. ч. суди.

Проте замість активної розбудови державних органів Україна спромоглася єдиною у світі відмовитись від третього ядерного потенціалу, зменшити майже в десять раз практично мільйонну армію, ліквідувати інституції, які забезпечували її діяльність, зокрема, військові суди.

Зрештою 2014 році Україна стала об'єктом військової агресії російської федерації і попри те, що широкомасштабна війна почалась у 2022 році наша держава досі не відновила систему військової юстиції, яка вкрай необхідна в умовах воєнного стану, в т. ч. військові суди.